

Македонска Трибуна

ТОДОРЪ

АЛЕКСАНДРОВЪ

На 31 август се навършват 63 години от подлото убийство на прочутият и велик борец за свободата на Македония незабравимият Тодоръ Александровъ. По този случай публикуваме статията на Иванъ Михайловъ, най-близкият неговъ съратникъ, писана преди седемъ години по случай сто годишнината отъ рождението на бесмъртниятъ борецъ.

Тодоръ е роденъ на 4 мартъ 1881 година въ шипската махала Ново-село. Баша му, Александръ попъ Орушевъ, е български учител, съ духъ изцѣло възрожденски, дисциплиниранъ, учтивъ и сериозенъ човѣкъ, съ твърди разбирания по народнитѣ работи. Шо се отнася до волята, много нѣщо трѣбва да е получилъ Тодоръ и отъ майка си.

Борческата атмосфера го е засегнала още преди да постъпи като ученикъ въ българското педагогическо училище въ Скопие. Оттамъ излиза оформенъ борецъ и става учителъ въ Брѣгалнишката област; но повече е заетъ съ ръководство на мѣстнитѣ комитетски въпроси кждето учителствува специално въ Кочани и околията. Наскоро става нелегаленъ.

Множество наши войводи въ Македония, както и борци безъ пушка на рамо, сж били популярни, съ силно обаяние въ своитѣ райони; имената имъ сж ставали известни и въ цѣлата страна. Но дори измежду голѣмитѣ водачи на ВМРО малцина сж тѣзи, чиято известность е минавала вънъ отъ границитѣ на Македония. При турския режимъ изглежда най-шумно прозвучало въ чужбина името на Борисъ Сарафовъ. Следъ турския режимъ името на Тодоръ Александровъ често попада въ чуждата преса, особено въ тая на западния свѣтъ; и то, съ подчертаване на ролята му като водачъ на македонското освободително движение.

Дѣлото на Тодора се разви въ дветѣ епохи на македонското освободително движение—въ турския султански режимъ и сетне тиранията на християнскитѣ окупатори на Македония сръбскитѣ (по-сетне наричани югославски) и гръцки власти. Имаше една грамадна разлика между турския режимъ и двата споменати други режими, главно въ следното: турската власт въ новитѣ времена не се реши да си постави за задача унищожението или денационализирането на нашата българска народность въ Македония, нито на мѣстнитѣ румѣни и гръци. А тъкмо тая бѣ задачата на тия християнски режими, отъ които единиятъ бѣ отгоре на туй и славянски. Така че, борбата на ВМРО и на цѣлото наше движение следъ 1912 г. се върна точно къмъ програмата, която се чете въ краткитѣ страници на Паисиевата история: преди всичко спасяването на народността ни, а успоредно съ това стремежъ къмъ политическа свобода.

Шо се отнася до социалнитѣ и икономически въпроси, и на тѣхъ ВМРО посвещаваше, въ кржга на всѣка възможность, усилия и срѣдства; преди всичко за защита на селянитѣ ни, фактически най-потиснатото съсловие. Но бѣ очевидно, че социално и икономически единъ народъ ще може да се съвземе задоволително само ако разполага съ политическа свобода.

Идеята-сила, която правѣше народа готовъ за всѣка жертва, бѣ концентрирана въ думата СВОБОДА. Тя изразяваше всичкитѣ му желаниа и нужди. Сжщата идея безпогрешно схванаха и преследваха, приемайки всички рискове, и Даме, и Гоце, и Тодоръ, и цѣлата ВМРО. Еднакво тѣ всички бѣха корави българи; еднакво приемаха автономията на страната; еднакво бѣха противъ агресивнитѣ и денационализаторски намѣрения на Бѣлградъ и Атина, подушени добре още при турския режимъ; еднакво осждаха върховизма, който даваше козъ въ ржсетъ на сръбско-гръцкитѣ домогвания, съюзени съ турската властъ противъ всѣка автономия на Македония.

ТОДОРЪ АЛЕКСАНДРОВЪ

Както преди Тодоръ Александровъ, така при него, а и следъ него, македонското освободително движение не се обяви противъ основната програма, усвоена преди осемдесетъ и седемъ години, съдържаща безелитѣ на швейцарския образецъ за политико-обществено устройство, което на никоя историческа народность не отнима нищо нейно: име, езикъ минало, църква, човѣшки права. Зацитани тѣзи ценности, виждаме—напримѣръ,—че отъ австрийската империя, следъ Първата свѣтвна война, се появиха на сцената, непокътнати, културно развити, редицата народности—така национално оформени, каквито влѣзнаха въ тая империя преди хиляда години.

Въ султанска Турция нашиятъ народъ можа да води дълга и упорита борба противъ Гръцката патриаршия, за националното си съхранение, и победи съ извоюване на Българската ни национална църква, което означваше възобновление, следъ вѣкове, на старата ни църковна самостоятелность, олицетворявана въ Охридската и Търновска наша патриаршия. Възраждането ни и при чужда, турска власт—показа предъ свѣта наново българската физиономия на народа ни, съ истинското ни историческо минало.

Александровъ отлично познаваше условията за борбата, както и положението на народа ни. Дейността му бѣ съобразна съ интереситѣ на нашия народъ, каквито ги виждаха и всички негови предшественици въ ръководството на ВМРО.

За съжаление, и той трѣбваше да губи време и енергия, да бжде отвлечано вниманието му срещу странични прѣчки—явление, което се и засили подиръ него. Всички тѣзи

продължава на 4-та стр.

Тодоръ Александровъ

отъ 3-та стр.

прѣчки идваха отъ смѣтките на странични фактори, нѣкои даже доста отдалечени географски отъ Македония.

Възникването на ВМРО (къмъ 1893-1894 г.) не дойде като сензация. За всички щогоде осведомени политически хора изглеждаше неминуемо да поникне легална или нелегална борба за прилагането на обещаната по членъ 23 отъ Берлинския договоръ нѣкаква автономия за Македония.

Но появяването на ВМРО подиръ Първата свѣтовна война дойде като голѣма изненада въ разни посоки. Изненадани бѣха преди всичко ония политически фактори, които—подведени до голѣма степенъ отъ Пашичъ и Венизелосъ—повѣрваха, че македонскиятъ въпросъ е вече окончателно решенъ съ договоритѣ, които се сключиха въ 1919 година въ околноститѣ на Парижъ. Изненадани бѣха самитѣ поробители, които и сами първи взеха да оповестяватъ, че ВМРО е почнала подземно да работи между граждани и селяни въ заетата отъ Югославия македонска областъ. Не малко бѣха—искрено и радостно учудени—многобройнитѣ наши емигранти въ България и Америка, които въ мнозинството си бѣха доста омърлушени, както и цѣлото българско общество, слѣдъ третия опитъ на България да се спасява македонската българщина пакъ чрезъ война, следъ като бѣха пропуснати всички вѣроятности да се обезпечи автономията на Македония при Балканската война.

Тая обща изненада има известенъ дѣлъ въ оформяването на легендата, която обкръжава името на Тодора—легенда създадена предимно чрезъ дѣлата му.

И тукъ можемъ да кажемъ, че появяването на ВМРО по онова време подигна духа изобщо всрѣдъ българщината. То напомняше, че съ изгубената война не се е свършила историята на българщината, нито се е увѣковѣчила, съ гаранция на Провидението, грабежническата политика на нашитѣ съседи.

Отъ много страни появата на ВМРО се пресени правилно: като пръвъ—по необходимостъ нелегаленъ—протестъ срещу извършенитѣ неправди въ околноститѣ на френската столица—неправди, които дойдоха като нѣкакъвъ динамитъ, нагласенъ точно подъ основитѣ на сключванитѣ безразсѣдно договори, поставящи на първо мѣсто подъ безправие къмъ петдесетъ милиона души национални малцинства въ Европа.

Историческата стѣпка на Александровъ въодушеви нашето общество. Съвсемъ неочакваното негово убийство смрази за моментъ духа на македонскитѣ-българи и на множество патриоти въ България. Обаче още по-неочаквано надеждитѣ наново се укрепиха и освободителната борба продължи съ енергия.

Въ воденето на борбата за свободата на Македония, десетилѣтия подъ редъ, македонското движение е намирало широка морална подкрепа въ срѣдата на българския народъ. Политиката на правителствата въ България, на партиитѣ, не винаги е била такава, каквато е следвало да бѣде спрямо стремежитѣ на потиснати братя подъ чуждо иго. Намиратъ се тукъ-тамъ единици, въодушевлявани най-често отъ собствени самолюбия и бездействия, да казватъ —въ унисонъ съ държавната сръбска четническа пропаганда,—че лесно било да се прави революция съ подкрепа на дадена държава. Но тия прибрзани мнения се даватъ безъ да се взима предъ видъ какво е ставало и става въ широката свѣтъ. Иначе би следвало да отречемъ всѣкакви заслуги, лични качества или изобщо борчесво и самоотречение на Левски, Ботевъ, Каравеловъ, Раковски, дѣло Ильо Малешевски и пр., които се ползуваха отъ известни симпатии въ Румѣния и Сърбия на времето. Значило би да не доглеждаме или отричаме известната, макаръ тънка, нишка, която свързваше съ Румѣния (където имаше българска емиграция) деятелитѣ отъ Априлското въстание. Ще трѣбва да отречемъ, че дори при партизанскитѣ борби—презъ Втората свѣтовна война—известни презморски или въздушни връзки съ външенъ свѣтъ имаха партизанитѣ, били марксиста или националисти, въ Франция, Гърция, Югославия. Сръбското и грѣското национални въстания, въ началото на миналия вѣкъ, имаха връзки съ външния свѣтъ—сърбитѣ съ Австрия, грѣшитѣ чрезъ морето. Излишни сж повече подсециания за политически грамотни хора. Особено сж излишни спомени изъ крѣга на връзкитѣ на хилядитѣ борци въ ВМРО съ свободнитѣ българи, почвайки отъ времето на Даме и Гоце, въ течение на десетилѣтия.

ЗА ТОДОРЪ АЛЕКСАНДРОВЪ

Нѣшо ще те питамъ бабо
Право да ми кажешъ;

Право да ми кажешъ бабо
Безъ да ме излжешъ.

Кой войводи, бѣха бабо
У васъ на вечеря?

Да ли бѣше Гоце Дѣлчевъ
Или Дамянъ Груевъ?

Щомъ ме питашъ, джанамъ аго,
Право ще ти кажа;

Право ще ти кажа, аго,
Безъ да те излжа.

Нито бѣше Гоце Дѣлчевъ,
Нито Дамянъ Груевъ;

Най ми бѣше, джанамъ аго,
Тодоръ Александровъ.

Тодоръ Александровъ, аго,
Съ неговата чета;

Съ неговата чета, аго,
Съ отборъ юнаци.

Тодоръ Александровъ—и като име и като проявена дейностъ—означава велико свидетелство за българска проява въ Македония. Работилъ е за победа на правдата, а чрезъ това за примирение на Балканитѣ. Безъ правда помирение никога не се постига.

Легендата около Тодора се роди всрѣдъ народната маса на поробенитѣ българи. Тя не е рожба на чиято и да е партийна пропаганда. Опитвали сж се хора, които приказватъ български добре, но не чувствуватъ по български достатъчно, да замѣгляватъ тая легенда. Но опититѣ имъ сж като натискане върхъ здрава пружина, която е по-силна отъ тѣхъ. Да заличвашъ или да изопачавашъ заслуги на личности като Т. Александровъ, значи да заличвашъ страници отъ българската национална история.

По порѣжа на Бѣлградъ пакъ въ сегашно Скопие, било за Даме, за Гоце, за Тодоръ и за всѣки борецъ на ВМРО избѣгватъ да кажатъ, че е билъ българинъ и особено български учител. Тамъ пишатъ за редица македонски дейци като прикриватъ всичкитѣ имъ български прояви, започвайки отъ деня на рождението имъ като българи. Четейки «историитѣ», които се пишатъ въ Скопие, имате закрѣглено чувство, че влизате въ нѣкоя широка музейна зала, където сж наредени редица статуи, подъ всѣка отъ която е написано името на дадено лице. Но на всички статуи главитѣ сж отрѣзани. Така обезличени, изфалшифицирани сж всички герои на нашата близка и по-стара национална българска история. Естествено е, че таква историци могатъ да намиратъ приятелство и подпора само въ Бѣлградъ.

Слава на Тодоръ Александровъ!

ИВАНЪ МИХАЙЛОВЪ

Източник и още документи за легендарния водач на македонските българи Тодор Александров
може да намерите тук:

http://macedoniandocuments.blogspot.com/2009/02/todor-aleksandrov_03.html